

ДВА СЦЕНАРИЈА ЈОВАНА РАДУЛОВИЋА

У рукописној оставштини књижевника Јована Радуловића (1951–2018) нађена су и два телевизијска сценарија која је наручила Телевизија Београд, а која нису снимљена. Реч је о делима *Небо високо а земља њврга* (ТВ драма за децу) и *Ој њекарске гује ноћи* (ТВ драма) која носи ознаку године (1979) настанка.

Превасходно изузетно успешни прозаиста, Јован Радуловић огледао се и као позоришни писац, сценариста за телевизију, па и филм. Премда излети у свет играних остварења, позоришта, филма и телевизије, нису били Радуловићеви ауторски приоритети, извесно је да је и у овим стваралачким подручјима начинио дела вредна поштовања.

Два неснимљена телевизијска сценарија ваљано сведоче о томе.

Треба рећи да је Јован Радуловић писао сценарија по позиву редакција Телевизије Београд, и тиме одговарао на њихове захтеве, али и програмску политику да се сценаристичким послом баве афирмисани књижевници, барем када је реч о редакцијама које су се бавиле играним програмом. Да је реч о оријентацији која је доказала своју заснованост, показује велики број снимљених драма, дечијих драма и серија које су написали истакнути писци, Арсен Диклић, Александар Тишма, Александар Поповић, Гордан Мухић, Слободан Стојановић, Синиша Павић, Света

Лукић, Ђорђе Лебовић, Драган Алексић, Љубивоје Ршумовић и многи други. Њима треба придружити и Јована Радуловића, чији телевизијски опус тек треба истражити.

Делу телевизијског стваралаштва Јована Радуловића припадају и два не-снимљена сценарија.

Дело писано за децу, *Небо високо а земља ѿврда*, упућено је, пре свега, узрасту тинејџера, дакле, популацији оних младих људи који се налазе на раскрсници животних изазова. Повест о Растку Лазићу и његовом опредељењу да за животну професију одабере позив православног свештеника, у ствари, је прича о друштву, широј заједници, која је – будући неуређена и социјално хетерогена, али веома идеолошки обојена – неспремна да уважи и испоштује различитост. Писац Јован Радуловић стрпљиво прати одлуку младог Растка који је, васпитан у патријархалној породици, прихватио изазов служења православној вери и одлучио да постане свештеник. Али, наш писац зна да постоји огромна разлика између идеалне замисли и њеног реалног остварења – отуда и наслов драме *Небо високо а земља ѿврда* – па свог драмског јунака суочава с основном одликом друштва: насиљем. Насиље се овде не испољава само у интернатском животу ученика богословије, већ и у свим облицима живота, почев од бојазни Растковог деде, калуђера Неофита, да ће га други калуђер покрасти, преко идеолошког притиска који на Растка врше Наставник и Директор школе, до незаинтересованог Васпитача у богословији и, коначно, до Растковог оца Милутина који с резигнацијом, али и мржњом, говори о властима које су, мимо свих закона, одузеле породици Лазић имање и тиме демонстрирале безвлашће као важну одлику новог режима. Осим наси-

ља које је свеприсутно и обележава односе у друштву, Растко се у богословској школи суочава и са недостатком идеала, односно с утилитаризмом избора будућих свештених лица, код којих нема верских, већ само прагматичних побуда.

Као и у драмским текстовима *Голубњача*, *Учишћел Досишћел* и *Бора њод окушћацијом*, и у сценарију *Небо високо а земља ѡврда* Јован Радуловић суочио нас је са питањима која изазивају неспокој и која, хтели ми то или не, говоре о нашој одговорности, чињењу и нечињењу за све што нам се догађа. При томе, Јован Радуловић суочава и црквене власти са проблемом селекције будућих јереја и рутинерским обављањем свих верских дужности и обреда.

Сценарио за ТВ драму *Ој ѡкарске дује ноћи* може се посматрати као значајан допринос никад теоријски дефинисаном, али у јавности означеном „црном таласу“ у српској кинематографији. Реч је о сценарију који, живописно, с хуморним акцентима и нескривеном иронијом, представља исечак из живота људи које, најчешће, смештамо на најнижу животну раван.

Јован Радуловић исписује повест о пекарима који, како то њихова професија захтева, раде ноћу, а преко дана најчешће спавају. Ова временска инверзија, показате се, не представља сметњу главним јунацима Милану и Добривоју да, колико могу, учествују у неким животним облицима и да се, будући нешколовани и неуки, ипак, с муком, снаћу у велеграду, везујући за њега свој опстанак. Јер, повратка у село нема, село се растаче и полако умире. Јован Радуловић слика непосредно окружење у коме

Милан и Добривоје стичу не само сазнања о начину живота у урбаној средини, већ и навике које ће им помоћи да се укључе у постојећи систем односа у граду и да постану и сами његов део.

Као писац с истанчаним осећајем за профилисање драмских ликова, Јован Радуловић, на малом простору и са неколико карактеристичних одлика, гради остале драмске јунаке (Газдарица стана, Старац, Ана, Студент, Милиционер) који творе неразвијену, али истовремено и једину слику света у коме ће, када усвоје начин понашања, наставити своје животе Милан и Добривоје.

На који начин, поставља се питање, овај сценарио Јована Радуловића може да се прикључи појави „црног таласа“?

Сценарио захвата слике из неулепшаног живота. Јован Радуловић никада не узмиче пред тегобним и непријатним ситуацијама које види у животу и које, потом, литерарно уобличивши, уграђује у прозна или драмска дела. Знајући да „Живот није што и поље прећи“ како пева Пастернак, Јован Радуловић издваја из свакодневице, која је таква каква је, оне догађаје који подједнако упечатљиво сведоче и о начину живота, и о времену у коме се збивање догађа, али и о друштвеним, политичким и свим другим приликама одређене временске епохе. Ако слика друштва није идилична, ако се из свеукупне грађе изложене, оправдане и доказане у сценарију помаља критичка мисао о друштву, огледало није криво. Чињеница о невиности огледала није, међутим, успевала да ослободи српски филм, а такође и телевизију, од негативне стигматизације; минуло време је, напослетку, учинило своје и идеолошка копрена је скину-

та, али остао је код стваралаца трајни осећај понижења и осујећености због ускраћене могућности уметничког изражавања.

Сценарио Јована Радуловића *Ој њекарске дује ноћи* припада групи текстова који, сасвим је извесно, из идеолошких разлога нису снимљени.

Писац Јован Радуловић, показано је и на примеру ова два неснимљена сценарија, својом критичком мисли, придружио се оној групи српских писаца који су постављали не увек пријатна питања, било о савременом животу, било о националној митоманији.

РАДОМИР ПУТНИК